

Oponentský posudek na bakalářskou práci Hany Pololáníkové s názvem
*Kontakt, konflikt, transformace: Využití filmu a videa v tvorbě současných
básníků: Komparativní analýza*

Hana Pololáníková si pro svou bakalářskou práci vybrala nelehké mezimediální téma na hranici literatury a filmu, konkrétně se rozhodla věnovat poetickému filmu, který spojuje poezii a pohyblivý obraz. V práci shrnuje teoretické rámce, které by byly použitelné ke komparativní analýze, zaměřuje se na metodu vlastního výzkumu a kompiluje texty, které o dané problematice vznikly. V analytické části pak srovnává krátké filmy osmi básníků a básniček, dělí je do kategorií, sleduje jejich formu a ptá se na to, jaký je v nich vztah obrazu a textu.

Předem svého posudku bych ráda ocenila právě výběr tématu – Hana Pololáníková se jednak věnuje současnému fenoménu, jež překračuje mnohé definice, vymezení a ukotvení, jednak přibližuje praxi, která by mohla zůstat mimo pozornost filmové vědy (i vědy literární). Materiál, který volí, je v mnoha ohledech fascinující a může přinášet nejrůznější (teoretické) otázky. Jsouc oponentkou však shledávám v práci dílčí problémy.

Práce na mě působí poměrně fragmentárně – a to jak strukturou samotnou, tak dílčími texty a argumentací, jak celkovou koncepcí, tak v hledání odpovědí a závěrečné syntézy. V případě této práce se mi nezdá mi šťastné oddělovat teoretická východiska od sledovaného materiálu; jednak je čtenář dlouho napínán, jakým formátům se to vlastně věnujeme, jednak se ve výsledku teoretické nástroje oddělují od materiálu – ten je víceméně popsán, se strukturalistickými nástroji není příliš propojen a ty pak neslouží k jeho hlubšímu pochopení. Toto řešení práce pak působí technicistně a mechanicky, což dokládá i typologické rozčlenění jednotlivých filmů (není mi zároveň zcela jasné, proč je jedním z cílů právě typologie, která zobecňuje velice malý vzorek filmů a zároveň nám o nich ve výsledku tolik neříká). Přiznávám, že mi nebyl zřejmý výběr jednotlivých příkladů (ocenila bych jasnější odůvodnění vybraného materiálu, nebo jiný výběr daný konkrétnějším rámcem), ani některé sledované linie (například nevím, proč je zde rozvinuta debata nad autorstvím a amatérismem, obzvláště v případě, že má práce mít strukturalistické jádro, které autora záměrně vynechává). S obdobnou mechaničností se setkáváme v okamžiku práce s teoretickými texty – často jsem se ptala, proč nepracuje autorka s primárními texty, ale odkazuje na ně skrze literaturu sekundární, shrnující.

Drobné výhrady pak mám rovněž k argumentaci, která se mi jeví místy nedomyšlená či nedotažená. Na začátku textu dochází k představení různých pojetí vztahu mezi filmem a poezií, přičemž jedna ze silných definic ukazuje, že je nutné o videopoezii přemýšlet jako o samostatném a specifickém formátu. Toto vymezení pak zabraňuje ptát se na vztah jednotlivých elementů, jak činí práce, ale spíše vyzývá k tomu, abychom se zamýšleli nad tím, čím je tento formát svébytný a jaké má vlastnosti (možná mnohem spíše ve vztahu k performativitě, operacionalitě, technice, technologii či medialitě a materialitě). Pokud sledujeme vztah písma a obrazu, posuzujeme nový formát prizmatem pojmů starších, a může tak docházet k jednoduchým aplikacím, které ho nedovolují uchopit v jeho celistvosti (například se mi nezdá vhodná aplikace Jakobsonovy recitace a dvojího rytmu na filmový formát, kde je recitace odlišně medializována a násobí se ještě o „ukazování“ – rytmy se pak

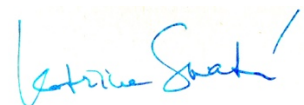
množí; také linearita písma je obrazem rozšířena do prostoru, a to i tehdy, pokud si zachovává textový tok).

Z mé pozice – a to není výtkka, ale pouze vstup do diskuse – by se mi zdálo vhodné obrátit se k teoretickým textům, které nejsou tak pevně ukotvené buď ve filmu, nebo v literární teorii, ale které se věnují specifitě médií v některých meziprostorech. Například německé teorie médií se dlouhodobě věnují právě tomu, jak samotná technika ovlivňuje výsledné dílo (zde odkazují například na F. Kittlera, který vyvrací tezi o tom, že písmo je totéž, je-li psáno rukou či na psacím stroji), jak se s digitálním kódováním mění kulturní techniky (nejedná se už tolik o psaní, ale o přepočítávání), jak lze přemýšlet nikoli o médiu, ale o medialitě (L. Engell), o živé performativitě versus strojové operacionalitě (D. Mersch) apod. Nebo by mě zajímaly více procesy adaptace, transformace a překladu, které stojí za vznikem nového tvaru mezi filmem a poezií. Hodně nosné by se mi rovněž zdálo sledovat výsledná díla z hlediska intermediality a intertextuality (např. v pojetí R. Lachmann) nebo rozhraní. (Ani zmiňované pojmy remediace, jež by mohly být rovněž podnětné, zde nejsou nakonec využity.) Sama se totiž zamýšlím nad tím, zda právě formalismus a strukturalismus byly vhodně zvolené nástroje k tomu, aby bylo možné překročit popis a typologické třídění (a také se ptám, zda byly skutečně využité, nebo nebylo-li by vhodné se více věnovat textům, které toto myšlení dále rozvíjejí).

Zdůrazňuji, že metodologické komentáře jsou velice osobní, mají za cíl pootočit některé perspektivy, rozšířit možnosti tohoto výzkumu a být případným možným začátkem diskuse. Respektuji přístup, který si autorka zvolila, jen přemýšlím nad tím, zda ji dovolil říct o tomto fascinujícím materiálu dost. Byť je text velice krátký, přesto splňuje požadavky kladené na bakalářskou práci. Je kultivovaně napsaný, v teoretických pasážích jasný a srozumitelný a autorka prokazuje dobrou schopnost práce s literaturou. Ještě jednou podtrhuji téma, které si Hana Pololáníková zvolila, jakož i to, že se jedná o složitý a aktuální problém na mnoha hranicích a s mnoha přesahy. V mnoha bodech je práce podnětná a inspirativní (a to pro více oborů a oblastí zájmu), o čemž svědčí i množství otázek, které ve mně práce při čtení vzbuzovala.

Práci doporučuji postoupit k obhajobě a s ohledem na naznačenou fragmentárnost navrhuji hodnocení velmi dobře.

15. 6. 2022 v Praze Michli

doc. PhDr. Kateřina Svatoňová, Ph.D.